

Ігор Коляда, Артем Ганенко

Методика вивчення теми: «Маки пам'яті або Україна у Другій світовій війні»
(Вступ до історії. 5 клас)

Ігор Коляда, Юрій Якущенко

Методика формування уявлень про соціально-економічне життя при вивченні теми: «Економічна криза в Україні в другій половині 80-х рр. ХХ ст.»
(Історія України. 11 клас)

Ігор Коляда,

доктор історичних наук, професор,

Артем Ганенко

(м. Київ)

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТЕМИ: «МАКИ ПАМ'ЯТІ АБО УКРАЇНА У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ» (Вступ до історії. 5 клас)

Тема уроку: Україна у Другій світовій війні.

Мета уроку: сформувати уявлення про події Другої світової війни в історії України, про політику загарбників «нового порядку» на окупованих територіях, про рух Опору в Україні, про явище Голокосту, про увіковічення пам'яті жертв Другої світової війни;

- сформувати практичні компетентності: умінь працювати з підручником, читати і переказувати історичний текст, обирати головне та другорядне, ділити текст на частини й створювати підзаголовки, складати план, ставити запитання до тексту, відповідати на поставлені запитання та на запитання до тексту параграфу, працювати з історичним атласом та контурною картою, описувати історичні події;

- виховати пізнавальний інтерес до історії України, шанобливе ставлення до героїчного минулого свого народу, бережливого ставлення до пам'ятників, що увіковічують пам'ять про загиблих у Другій світовій війні.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Навчально-методичне забезпечення:

«Вступ до історії»: підручник до 5 класу, Власов В. С., – Київ: Генеза, 2018 р. – 208 с.

Атлас з історії України 5 клас (з контурною картою), за ред. Д.В. Ісаєва, – Київ: Картографія, 2014 р. – 24 с.

Робочий зошит Історія України (Вступ до історії) 5 клас, Власов В.С., Київ: Генеза, 2015 р. – 24 с.

Фотоматеріали.

Хід уроку.

I. Актуалізація опорних знань та мотивація діяльності.

Учитель пропонує переглянути ілюстрації, а також фрагмент фільму «У бій ідуть одні "діди"» (режисер. В. Биков, кіностудія імені О.П.Довженка, 1973 р.) та відповідати на запитання:

– Хто знає, яким подіям присвячено ці пам'ятники та фільм В. Бикова?

– Яким чином Україна пов'язана з цією подією?

– Як у календарі відзначено дні 8 та 9 травня? Якій події присвячено відзначення цих днів у календарі?

– При вивченні теми нашого уроку «Маки пам'яті або Україна у Другій світовій війні» ми і з'ясуємо, що для нашого народу означають дні 8 та 9 травня нашого календаря і чому важливо про ці дні пам'ятати та їх відзначати у колі друзів, родини.

II. Вивчення нового матеріалу.

План теми уроку:

1. Коли почалася і як розгорталася на території України Друга світова війна?
2. «Новий порядок» окупантів і українці. Голокост. Трагедія Бабиного яру.
3. Рух Опору.
4. Як в Україні вшановують пам'ять про жертв Другої світової війни?

1. Коли почалася і як розгорталася на території України Друга світова війна?

Використовуючи **розповідь, учитель** висвітлює події початку Другої світової війни: 1 вересня 1939 р. нападом Німеччини на Польщу розпочалася Друга світова війна. Їй передували:

- намагання керівників західних країн викликати збройний конфлікт між Німеччиною та СРСР з метою їх взаємного послаблення аж до знищення, що виявилось в беззбройній ліквідації Чехословаччини і загарбанні Німеччиною з відома Великобританії і Франції чеських теренів (1938-1939 рр.);

- а також, в свою чергу, таємна угода від 23.08.1939 р. керівників нацистської Німеччини й більшовицького Радянського Союзу – Адольфа Гітлера та Йосипа Сталіна, кожен з яких прагнув володарювати у світі. Вожді на свій розсуд вирішили долю багатьох народів Європи. За їхньою згодою західноукраїнські землі, які перебували у складі Польщі, відійшли до Радянського Союзу. На приєднаній території радянська влада запроваджувала такі самі порядки, як і в Східній Україні, застосовуючи репресії та терор проти місцевого населення. Однак мир між Німеччиною й СРСР виявився нетривким.

Завдання учням. Первісне закріплення:

1. В якому році розпочалась Друга світова війна?
2. Що уклали між собою керівники нацистської Німеччини й більшовицького Радянського Союзу?

Розкриваючи зміст терміну “світова війна”, вчитель використовує **пояснення**: Світовою називають війну, у вир якої втягнуто дуже багато країн. Людство пережило дві світові війни, й обидві сталися в 20 ст. Перша світова війна тривала від 1914 по 1918 рр., у ній брали участь

38 країн, унаслідок неї невпізнанно змінилася карта Європи.

Завдання учням. Первісне закріплення:

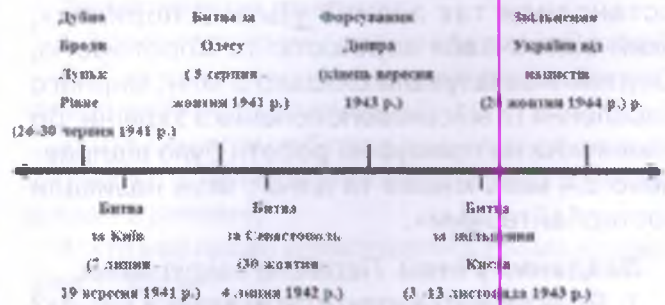
1. Які війни в історії людства називають світовими?
2. Скільки тривала Перша світова війна?
3. Скільки країн брало участь в цій війні?

Використовуючи **образну розповідь та карту, учитель** висвітлює події Другої світової війни в Україні.

22 червня 1941 р. Німеччина напала на Радянський Союз – так почалася нацистсько-радянська війна. Україна зазнала ударів ворога вже в перші години війни. Наша земля стала безпосереднім полем бою. На ній точилися криваві битви, що призводили до страхітливих руйнувань і загибелі мільйонів солдатів і мирних жителів. Вигнання з України нацистських окупантів відбулося в 1943–1944 рр. Наприкінці 1944 р. вся територія України в сучасних кордонах була звільнена від гітлерівських військ. За звільнення рідної землі наш народ заплатив найвищу ціну: у лавах Червоної армії – так називалися збройні сили СРСР – воювали понад 6 млн. українців, з них 3 млн. загинули.

Завдання учням. Первісне закріплення:

1. Занотувати дати нацистсько-радянської війни в Україні.
2. На контурній карті показати найбільші битви в Україні.
3. На лінії часу вказати основні дати та битви нацистсько-радянської війни в Україні.

2. «Новий порядок» окупантів і українці. Голокост. Трагедія Бабиного яру.

Вчитель, використовуючи **пояснення**, знайомить учнів зі змістом таких термінів та понять, як:

Окупація – тимчасове загарбання однією державою території іншої.

«Остарбайтер» (перекл. з німец. «людина

зі сходу» – людина, котру вивезли нацисти на примусові роботи до Німеччини.

Колоніст – один із переселенців, що засновують колонії на інших землях.

Завдання учням. Первісне закріплення:

1. Учні занотують до конспекту визначення цього поняття.

Нагрудний знак «Ost»

Вивіз євреїв до концтаборів

Вивіз українців на примусові роботи до Німеччини

Розкриваючи окупаційну політику нацистів, **вчитель використовує прийом доведення та ілюстрації**. Окупанти прагнули перетворити українські землі на постачальника продовольства та сировини. Так, через рік від початку нацистсько-радянської війни територію України було цілком окуповано німецькими військами та їхніми союзниками. Нацисти встановили так званий «Новий порядок», який відзначався ворожістю та жорстокістю. Окупанти закатували близько 5 млн. мирного населення та військовополонених з України. До Німеччини на примусові роботи було відправлено 2,4 млн. юнаків та дівчат, яких називали «остарбайтерами».

Завдання учням. Первісне закріплення:

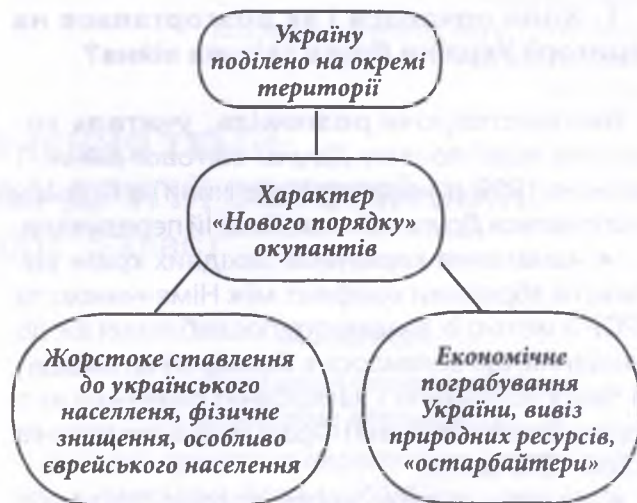
1. Як називали окупанти свою владу в Україні?
2. У чому виявилась його ворожість та жорстокість?
3. Хто такі «остарбайтери»?

За допомогою **стислої характеристики та структурної схеми вчитель висвітлює характер окупаційного «Нового порядку»**. Окупувавши Україну, нацисти поводили себе як колонізатори:

по-перше, Україну було поділено на окремі території;

по-друге, відбувалося планомірне економічне пограбування України, вивіз природних ресурсів і власне українців на примусові роботи до Німеччини;

по-третє, набуло масового розповсюдження жорстоке ставлення до українського населення, а також фізичне винищення, особливо єврейського населення

Завдання учням.

Занотувати схему до конспекту.

Варіант А. Уявлення про трагедію Голокосту вчитель формує, використовуючи прийом **посилання на літературний твір**. Однією з трагедій Другої світової війни став Голокост – фізичне винищення євреїв нацистами у всіх захоплених ними країнах Європи. Трагедія Бабиного Яру в окупованому нацистами Києві восени 1941 р. – одна із сторінок Голокосту. Тоді, починаючи з 29 вересня 1941 р. і до жовтня 1943 р., гітлерівська окупаційна влада знищили понад 100 тис. осіб. Першими жертвами Бабиного Яру стали київські євреї. Власне, про той похід смерті вулицею Артема докладно розповідає у своєму документальному романі «Бабин Яр» автор, киянин, очевидець трагедії Анатолій Кузнецов:

«У батьків Діна була на початку сьомої ранку. Весь будинок не спав. Ті, хто їхав, прощалися із сусідами, обіцяли писати, доручали їм речі, квартири, ключі. Старенькі багато нести не могли, цінностей у них не було, просто взяли найнеобхідніше та харчі. На вулиці Артема вже було справжнє стовпотворіння. Люди з вузлами, з візками, різні двоколки, підводи, інколи

навіть вантажівки – усе це стояло, потім просувалося трохи, знову стояло. Дуже багато було проводжальників: сусіди, друзі, родичі, українці й росіяни, допомагали нести речі, вели хворих, ба й несли на плечах. Уся ця процесія рухалася надто повільно, а вулиця Артема дуже довга. Лише десь у пообідді дісталися до цвинтарів... Тут упоперек вулиці була дротяна загорожа, стояли протитанкові їжаки – з проходом посередині, стовбичили шеренги німців із бляхами на грудях, а також українські поліцаї у чорних одностроях із сірими обшлагами. Усе було дуже незрозумілим. Діна посадила батьків біля цвинтарної брами, а сама пішла подивитися, що робиться попереду. Як і багато інших, вона досі гадала, що там стоїть потяг. Чутно було якусь близьку стрілянину, у небі низько кружляв літак, і взагалі навколо панував тривожно-панічний настрій. У юрмиську – уривки розмов:

– Це війна, війна! Нас вивозять подалі, де спокійніше! – А чому лише євреїв?

Якась бабуся доволі авторитетним тоном припущала:

– Ну, тому, що вони – споріднена з німцями нація, їх вирішено свивезти в першу чергу.

Діна заледве проштовхувалася в натовпі, все більше непокоїлась і тут побачила, що попереду всі складають речі. Різні носильні речі, клунки та валізи до купи ліворуч, усі продукти – праворуч. А німці спрямовують усіх далі, частинами: відправлять групу – чекають, потім із певним інтервалом знову пропускають, рахують, рахують... стоп. Діні стало моторошно. Нічого схожого на залізничний вокзал. Вона ще не знала, що це, але всією душею відчула, що це не вивіз. Усе, що завгодно, тільки не вивіз. Особливо дивували ці поблизькі кулеметні черги...» (Анатолій Кузнецов. Із документального роману «Бабин Яр»).

Завдання учням. Первісне закріплення:

1. Коли відбувалися трагічні події в Бабиному Яру?
2. Скільки було знищено єврейського населення?
3. Кто є автором документального роману «Бабин Яр»?
4. По якій вулиці проходив «похід смерті»?

Варіант Б. Формуючи уявлення про трагедію Голокосту, вчитель організовує ланцюжкове і рольове читання.

Завдання учням. Первісне закріплення:

1. Прочитати уривок з документального роману «Бабин Яр».

Використовуючи прийом **аналізу худож-**

нього твору, вчитель формує уявлення про повсякдення життя українців у період нацистської окупації та організовує **самостійну роботу учнів:**

«...Народні школи закрито, вчителям і учням треба відбувати трудову повинність. Студентів медінституту скликали на повірку і сказали, що в навчанні робиться перерва, а всі студенти йдуть на роботу до Німеччини. Як хто протягом трьох днів не з'явиться на вокзал із речами, родина такого не одержить клібних карток, а майно конфіскується. Трамваї ходять тільки в години переїзду робітників німецької промисловості, а мешканці Києва не мають права увійти в трамвай, хіба хто впроситься й заплатити кондукторові десять карбованців. Крамниці, на які ото з надією поглядали кияни, вже відремонтувалися, все в них є і все те – «нур фюр дойче» (тільки для німців). Кооперативи вже закриті, перукарні, фотографії, комісійні крамниці конфісковані. Театри вже четвертий раз розігнані. Кияни, які ще не вивезені на роботу, не вдовольняються шістьма кілограмами просяно-каштанового хліба на місяць, що чесно, акуратно й без черг почали оце недавно видавати хлібні будки. Їх навіть не розчулює, не підкуплює красивий золотисто-іскристий від щедро змішаної просяної луски копір цього хліба, вони кажуть, що хоч який голодний, а вкусити такого хліба не можеш. А ось і чергова постановка – заборона довозу до міста будь-яких продуктів. Всі базари віднині назавжди закриваються. На всіх шляхах, мостах, входах, в'їздах до Києва поставали застави поліцаїв. Ці відбирали все те, що несли київські нуждарі на плечах» (з роману-хроніки «Хрещатий яр» очевидиці київської окупації Докії Гуменної).

Заяпитання до джерела:

1. Що вчителі та учні повинні були відбувати?
2. З якого інституту студентів першими почали вивозити до Німеччини?
3. Що нацисти робили з родиною студента, котрий не з'явиться протягом трьох днів на вокзалі з речами?
4. Хто мав право користуватись громадським транспортом?
5. Як перекладається з німецької «нур фюр дойче»?
6. Скільки разів розганяли театри в Києві?
7. Які продукти видавали українцям нацистські окупанти?

Уявлення про наслідки воєнних дій періоду нацистсько-радянської війни в Україні **вчитель формує, використовуючи комбінований**

прийм роботи з художнім твором. 3 липня 1941 року Й. Сталін проголосив тактику спаленої землі: «У захоплених ворогом районах треба створювати партизанські загони... для боротьби з частинами ворожої армії... для підривання мостів, шляхів, псування телеграфного і телефонного зв'язку, підпалу лісів, складів і обозів... не залишати ворогові жодного кілограма хліба... хліб і пальне, яке неможливо вивезти, мають бути знищені». Одним із моментів цієї тактики і стало знищення центру Києва. Пожежі й вибухи почалися з самого моменту захоплення Києва нацистами – 19 вересня 1941 р. Вже 24 вересня почали вибухати будівлі на Хрещатику. Першим злетів у повітря кінотеатр на розі Хрещатика та вулиці Прорізної. Потім стали вибухати інші будівлі на тій самій вулиці. Через деякий час на купу каміння перетворився міський поштамт... Поступово, будинок за будинком, злітав у повітря весь Хрещатик. Ось як пише у своєму щоденнику невідомий штабний офіцер 29-го армійського полку про вступ до Києва німецьких військ: «Населення розгублено стоїть на вулицях. Воно ще не знає, як йому поводитися... Коли ми під'їхали до натовпу, з нього вийшов, збуджено жестикулюючи, чоловік... Він хотів показати нам дорогу до готелю "Континенталь", де мав розміститися наш штаб. Коли ми прибули туди... сусіди сказали нам, що більшовики перед відступом замінували цей будинок, і попередили нас, щоб ми до цього готелю не вселялися. Оскільки росіянам в усьому треба вірити, то генерал наказав, щоб до того, доки будинок належним чином не оглянуть, розмістити штаб в інших приміщеннях...» За спогадами цього офіцера, будинки вибухали і спалахували то в одному, то в іншому кінці Києва. Зокрема, про підривання об'єктів неподалік од Лаври, на території Печерської цитаделі, було відомо, але не попереджено: «Спочатку злетів у повітря майданчик перед цитаделлю, де знаходився спостережний пункт артилерії та зенітна гармата. Мешканці ще вчора казали, що це місце, можливо, було замановане росіянами.. Вибух забрав у нас багатьох офіцерів, унтер-офіцерів і солдат... Одразу ж після вибуху майданчика пролунав другий вибух неподалік од цитаделі, який зруйнував будинок і цим загородив вулицю – цього, власне, й домагалися».

«Ворог зайняв Київ лише два тижні тому, а здавалося, ніби промайнуло ціле життя. Вибухи й пожежі Хрещатика, розстріли в Бабиному Яру, голод і злидні – все спресувалося у два тижні. У жовтні окупанти примусили полонених розчищати проїжджу частину Хрещатика. Вночі 22 жовтня десь

знову щось вибухнуло. На ранок наступного дня на парканах з'явилося оголошення коменданта: "Сьогодні 100 мешканців міста Києва були розстріляні. Це є попередженням. Кожний мешканець Києва є відповідальним за кожний акт саботажу"... Тож як жити, як пережити оте лихо, не зламатися, вистояти, дочекатися кращих часів? ...Головне – хліб насущний. Магазины фактично припинили своє існування... Спершу по вступі німців кияни ходили міняти речі на продукти в приміських селах, де тоді ще не дуже голодували. Довідавшись про міські злидні, селяни й собі приїздили возами в Київ. Обмін відбувався приблизно за такою схемою: за начеб-то два пуди пшона в торбі, що не важила часто-густо й одного пуда, правили зимове пальто, гарний костюм – звичайно, чоловічі», – описав свої враження очевидець подій Дмитро Малаков.

Завдання учням. Первісне закріплення:

1. Коли і ким був виданий цей документ?
2. Яку тактику проголосив Й. Сталін в документі?
3. Яка подія стала однією з головних моментів реалізації цієї тактики?
4. Яка будівля на Хрещатику була зруйнована першою?
5. Яка була назва готелю?
6. Скільки людей було розстріляно 23 жовтня?
7. Які заклади практично припинили своє існування?
8. Як відбувався товарообмін серед населення?

3. Рух Опору.

Прийомом міркування з використанням ілюстрацій **вчитель** формує в учнів уявлення про рух Опору в Україні. Важливу роль у розгромі окупантів на загарбаних українських територіях відіграв рух Опору. У чому він виявився? Український народ не змирився з нацистською окупацією, виникає рух Опору. У лісах розгортається діяльність партизанських загонів, у містах і селах діють антинацистські підпільні організації та групи, які переважно складались з юнаків та дівчат. На Волині й Поліссі розгорнувся повстанський рух. Було створено Українську повстанську армію (УПА), символічним днем заснування якої вважають 14 жовтня 1942 р. Населення вступало до УПА або надавало їй усіляку підтримку. УПА воювала і проти гітлерів-

ських загарбників, і проти Червоної армії, прагнути створити незалежну Українську державу. Після завершення Другої світової війни, яка не принесла Україні незалежності, УПА була реорганізована в збройне підпілля, що діяло до середини 1950-х років. Через лави УПА пройшло понад 100 тис. осіб. У СРСР проти повстанців використовували регулярну армію. За участь у повстанському русі чи його підтримку було репресовано понад півмільйона осіб. Довгі десятиліття ті учасники Другої світової війни, які боролися в лавах Української повстанської армії, були зневаженими і забутими, бо в СРСР згадка про УПА була небезпечною, учасникам повстанського руху було відмовлено у визнанні й шанобливому ставленні. Дослідження історичних джерел, зокрема архівних документів, з яких можна довідатися про діяльність УПА, стало можливим тільки в незалежній Україні. Символічно, що День захисника України відзначають саме 14 жовтня. Від 2015 р. це державне свято.

та неподалік Сирецького концтабору, вшановує всіх, кого вбито тут під час окупації. Його споруджено 1976 р. (скульптор Михайло Лисенко та ін.). Інший, теж біля місця масових розстрілів, установлено 1991 р. (архітектор Юрій Паскевич, художник Кім Левич та ін.). Він має вигляд єврейського символу «менори» й присвячений загиблим євреям. У 2001 р. у парку біля станції метро «Дорогожичі» встановлено бронзовий пам'ятник дітям, які загинули у Яру (скульптор Валерій Медведєв).

Пам'ятник «Менора».

Пам'ятник знищеним у Бабиному Яру дітям

Завдання учням. Первісне закріплення:

1. В яких регіонах розгорнувся Рух опору?
2. З кого складався Рух опору?
3. До яких років діяло підпілля УПА?
4. На контурних картах показати розгортання партизанського руху та повстанського руху.
5. Занотувати дату День захисника України

5. Як в Україні вшановують пам'ять про жертв Другої світової війни?

Використовуючи розповідь, вчитель формує уявлення про ушанування пам'яті про жертв Бабиного Яру в Україні. Протягом двох діб Бабин Яр перетворився на символ загальнолюдської трагедії, жорстокої наруги над тисячами безневинних людей. Розстріли тут тривали впродовж усього періоду окупації, тож серед жертв Бабиного Яру – в'язні великого концтабору, розташованого неподалік, на Сирці, військовополонені, підпільники, борці за незалежність України, серед них – поетеса Олена Теліга. Сьогодні урочище Бабин Яр – меморіал-застереження, де щороку відбуваються поминальні та жалобні заходи. Меморіал складається з кількох пам'ятників. Один з них, на початку власне Яру

Завдання учням. Первісне закріплення:

1. Скориставшись ілюстраціями і текстом підручника, опишіть стисло пам'ятники, які вшановують жертв Бабиного Яру. Яке символічне значення втілює кожен з них?
2. Чому важливо берегти пам'ять про події Другої світової війни? Як досягти того, щоб пам'ять про події Другої світової війни примирявала, а не розсварювала? Як у вашій школі

відзначають День пам'яті та примирення та День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні? Чому живе традиція покладати квіти до пам'ятників воїнів-переможців?

Ушанування пам'яті жертв Другої світової війни **вчитель** висвітлює, застосовуючи **прийом картинного опису**. Друга світова війна закінчилася 1945 р. Вона забрала життя від 8 до 9 млн. громадян України. Урочистості з ушанування пам'яті загиблих у Другій світовій війні за участі найвищих посадових осіб держави відбуваються 8 і 9 травня в Національному музеї історії України у Другій світовій війні. За ці чотири десятиліття, упродовж яких працює музей, тут зібрано найбільшу та найбагатшу колекцію пам'яток воєнної історії України, що налічує близько 400 тис. музейних предметів. До музею веде галерея зі скульптурними композиціями, які символізують героїчну боротьбу на фронті, у тилу та підпіллі. Ліворуч на пагорбі – чаша «Вогонь Слави», праворуч на окремому майданчику розташовано експозицію виставки бойової техніки та озброєння, задіяної в збройних конфліктах другої половини ХХ – початку ХХІ ст. На площі Меморіалу встановлено багатофігурні скульптурні композиції «Передача зброї» та «Форсування Дніпра». Увінчує головну будівлю Меморіального комплексу, символізуючи подвиг народу в роки війни, скульптура «Батьківщина-мати». Фігуру жінки зі щитом і мечем у руках встановлено на п'єдесталі 40-метрової висоти (загальна висота – 102 м, вага близько 500 т), висота скульптури – 62 м. Автор монумента – скульптор Василь Бородай. У підмурку монумента розташовано експозиційні зали музею.

Завдання учням. Первісне закріплення:

1. Коли святкується День примирення та День перемоги над нацизмом?
2. Занотувати до конспекту:

Національний музей історії України у Другій світовій війні – це один з найбільш великих музеїв України, котрий висвітлює історію Другої світової війни в якому знаходиться найбільша кількість матеріалів, пов'язаних з періодом Другої світової війни.

III. Закріплення та повторення вивченого матеріалу.

Варіант А.

Учитель організовує колективну роботу у формі **ігрового прийому «мікрофон»**. Учні діляться на 3 команди, обирають назву команди, девіз та лідера. Учні відповідають на поставленні вчителем запитання:

- Коли розпочалась Друга світова війна?
- Розкрийте зміст таких термінів та понять, як: окупація, голокост, остарбайтер, депортація, світова війна.
- В якому році Україна опинилась у вирі Другої світової війни?
- Що таке політика «Нового порядку»?
- Хто представляв рух Опору?
- Коли остаточно було звільнено Україну від нацистських загарбників?
- Коли відзначається День захисника України?
- Коли відзначається День примирення та День перемоги?

IV. Підбиття підсумків уроку.

Узагальнення. Друга світова війна є одною з найтрагічніших явищ в історії людства, адже в період цієї війни людство втратило приблизно 50 млн. населення. Однією з держав, котра найбільш постраждала в роки цієї жахливої війни, була Україна, тому що мільйони українців загинули, знищено сотні міст, тисячі сіл, тисячі пам'яток культури. Але український народ разом з іншими народами світу здобув Перемогу над нацизмом. Ця війна залишила слід майже в кожній українській сім'ї, наше завдання зберегти пам'ять про цю війну, передати її наступним поколінням українцям, прагнути не допустити повторення трагедії такого масштабу.

V. Домашнє завдання.

1. Опрацювати параграф 17 та підготуйте відповідь на запитання: Чому для українців є важливим відзнака Дня примирення?
2. Уявіть, що ви – житель міста Київ в період нацистської окупації; усно складіть лист до свого батька фронтовика.
3. Дізнайтесь у своїх бабусь/дідусів про події Другої світової війни та складіть усну розповідь про участь ваших прадідів у Другій світовій війні.